

Treball de fi de màster

Títol: Connecta't amb seny

Cognoms: Ginés Eleno

Nom: Oskar

Titulació: Màster en Formació del Professorat d'Educació Secundària Obligatòria i Batxillerat,
Formació Professional i Ensenyament d'Idiomes

Especialitat: Tecnologia

Director/a: Puig Ortiz, Joan

Data de lectura: 27/06/2011

Índex

1. Introducció.....	2
2. Definició.....	3
2.1. Diferents tipus de xarxes socials.....	3
3. Context del problema.....	4
3.1. Riscos legals.....	5
3.2. Presentació dels sondejos.....	7
4. Resultats.....	9
4.1. Anàlisi de les enquestes.....	9
4.2. Conclusions de les enquestes.....	16
4.3. Avantatges socials i emocionals de les xarxes socials.....	18
5. Solució.....	20
5.1. Aspectes bàsics de funcionament.....	20
5.2. Interactivitat tecnològica i pedagògica.....	25
5.3. Creació de material didàctic amb Facebook.....	27
6. Conclusions del treball.....	30
7. Bibliografia.....	31

1. Introducció

Les xarxes socials virtuals (XSV) són el quart servei més utilitzat pels internautes estatals, només per sota de serveis tan populars i necessaris com el correu electrònic i molt a prop de la missatgeria instantània, que per cert ja està incorporada com a una funcionalitat dins de les XSV (AIMC, Març 2011).

Els avanços que s'estan desenvolupant en l'actualitat en l'àmbit de les tecnologies de la informació i la comunicació, TIC, ens han portat a utilitzar nous sistemes informàtics com a mitjans de comunicació i lleure. Aquestes noves maneres de comunicació ens presenten nous reptes desconeguts fins al moment, per aquesta raó l'escola com a institució pública ha de participar-hi i orientar la seva comunitat a l'hora d'utilitzar-les.

De manera simultània, ens trobem amb unes generacions de progenitors i docents que han de formar-s'hi, tenint en compte l'aspecte social, emocional i pedagògic que comporta l'ús d'aquestes eines, amb l'objectiu d'assessorar als denominats nadius digitals a fer-ne un ús saludable.

Davant d'aquest esdeveniment tecnològic i social, es planteja la necessitat d'una reflexió. Aquest treball s'ha plantejat en aquest sentit. Redactat des d'un punt de vista pedagògic i tecnològic, estudia la relació actual entre les xarxes socials i els adolescents.

En primer lloc, mitjançant dos sondejos, analitza la situació en la qual es troba la relació entre les xarxes socials i els adolescents. En segon lloc, basant-se en els estudis del primer capítol així com en publicacions de prestigi similars, es mostren els riscos i els avantatges de les XSV. En tercer lloc, es presenten una sèrie de reflexions i consells educatius que poden servir d'ajuda a tot tipus d'usuari que vulgui documentar-se sobre les XSV amb el propòsit de fer-ne un ús responsable.

Finalment, es tracta la possibilitat d'utilitzar les xarxes socials virtuals, concretament Facebook, en l'àmbit de l'educació. Es presenten una sèrie de propostes i idees que poden ajudar els docents a crear el seu propi material didàctic mitjançant la utilització de funcionalitats i components tècnics.

Aquest treball pretén també servir de reflexió educativa sobre el fenomen de les xarxes socials, identificant-ne els punts febles i els avantatges. Amb la incorporació en l'àmbit educatiu d'aquests sistemes d'informació computeritzats, altament atractius per a la societat en general, els docents tenim una oportunitat excepcional de treure profit sobretot de la seva part més atractiva i transformar-la en formativa.

2. Definició

Una xarxa social virtual és un conjunt de persones amb una relació o interès comú que es comuniquen mitjançant una plataforma informàtica construïda amb tecnologia Web 2.0. Aquest tipus d'aplicació informàtica està disponible a Internet i fins al moment són gratuïtes.

Un cop es disposa d'un compte operatiu, s'hi van afegint diferents usuaris de la mateixa xarxa, i d'aquesta manera es va formant la xarxa social. L'ús que es dona majoritàriament a aquestes eines informàtiques és comunicatiu, entenem per comunicació no només l'intercanvi de missatges de text, sinó alhora d'arxius de tot tipus, com vídeo, gràfics i so.

2.1 Diferents tipus de xarxes socials

Es poden dividir en dos grans grups. Les xarxes socials generalistes i les que estan més orientades a l'àmbit laboral o educatiu. Dins del grup generalista es divideixen en cinc grups: especialitzades en contingut, basades en perfils, microbloggins, professionals i educatives. A continuació es mostren alguns exemples de xarxes socials ordenades per categoria.

1. Especialitzades en un tipus de contingut: Vimeo, Youtube, Slideshare, MySpace, Hi5, Digg i Del.icio.us

Es fan servir per intercanviar vídeos, fotos, textos, presentacions, etc., i estan especialitzades en un format de contingut concret. Compten amb una variable significativa, les publicacions normalment són obertes, és a dir, no és necessari obrir prèviament un compte per poder visualitzar-les, encara que es pot configurar perquè no sigui així. D'altra banda, es necessita ser-ne membre per poder-hi afegir comentaris i interactuar amb altres membres. Algunes inclouen eines per a l'edició de vídeo digital.

2. Basades en perfils: Facebook i Tuenti

Es fan servir per compartir informació entre els seus membres i es necessari obrir un compte per poder participar-hi.

3. Microblogging: Tiwtter i Yammer

És obligatori obrir un compte per poder accedir-hi. Són Blogs en què es comparteix informació de forma immediata, textos i imatges.

4. Professionals: Xing, Viadeo, LinkedIn

Aplicacions orientades a l'àmbit laboral. Es fan servir per professionals i empreses amb l'objectiu d'oferir i demanar ocupació, promoció professional, publicitat i màrqueting.

5. Educatives: Sangakoo

Aquestes xarxes tenen en comú el seu objectiu educatiu, per exemple Sangakoo és una xarxa social educativa basada en l'aprenentatge matemàtic. Es basa en l'intercanvi de problemes entre els usuaris amb la possibilitat de mediació d'un professor especialitzat en cas de dubte. Els centres docents poden accedir a aquest material mitjançant el pagament d'una quota.

3. Context del problema

Els riscos relacionats amb les xarxes socials

Part dels riscos associats a les xarxes socials són els mateixos que es podrien donar en establir qualsevol tipus de relació social, més els que podrien derivar de l'accés i ús d'Internet. Però indubtablement aquests riscos estan relacionats amb el grau de visibilitat que la configuració del privacitat permet. D'una banda, més obertura, més visibilitat externa i més possibilitats de projecció social, objectiu prioritari dels adolescents, i, d'altra banda, més possibilitats que persones no desitjades puguin accedir a usuaris vulnerables.

Així mateix, s'han de tenir en compte els danys que poden causar els pederastes, si aquests arriben a accedir-hi, i els possibles casos d'assajament que podrien provocar els mateixos companys o coneguts. El *Cyberbullying* és l'expressió anglosaxona per denominar l'assetjament per Internet, i amb el terme *Grooming* es fa referència a la suplantació de la identitat per part d'adults que es fan passar per menors.

Teenagers, Legal Risks and Social Networking Sites

El gràfic següent indica la percepció que els adolescents tenen de les xarxes socials virtuals. Està distribuïda en anys d'escolarització. La informació prové d'un sondeig realitzat a 460 adolescents australians de 12 a 16 anys, que inclou l'informe publicat per la *Monash University*, Austràlia. *Teenagers, Legal Risks and Social Networking Sites, 2011*.

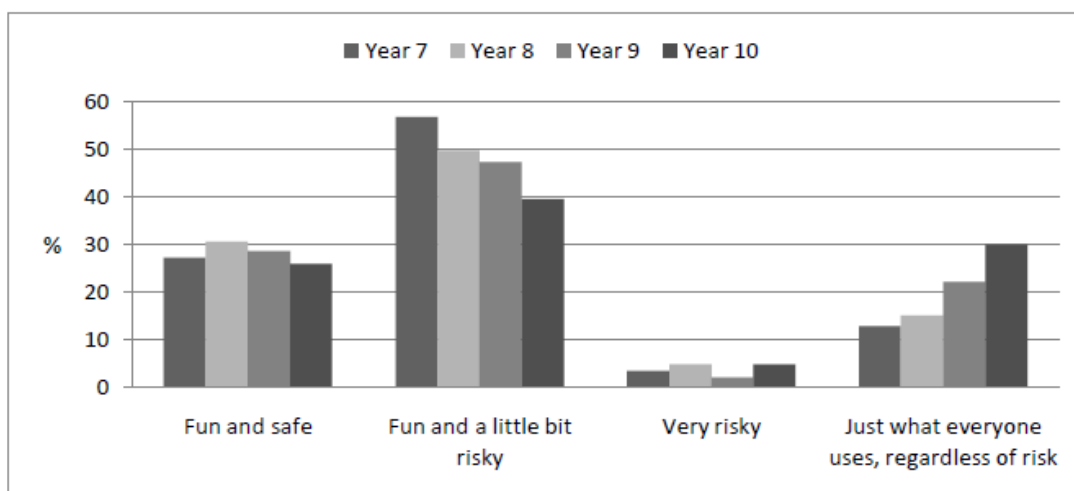

Fig 1: percepció dels riscos associats a les XSV

En aquest altre gràfic es mostra la mateixa percepció, però des del punt de vista de 906 estudiants, 204 docents i 49 pares australians (Monash University, 2011).

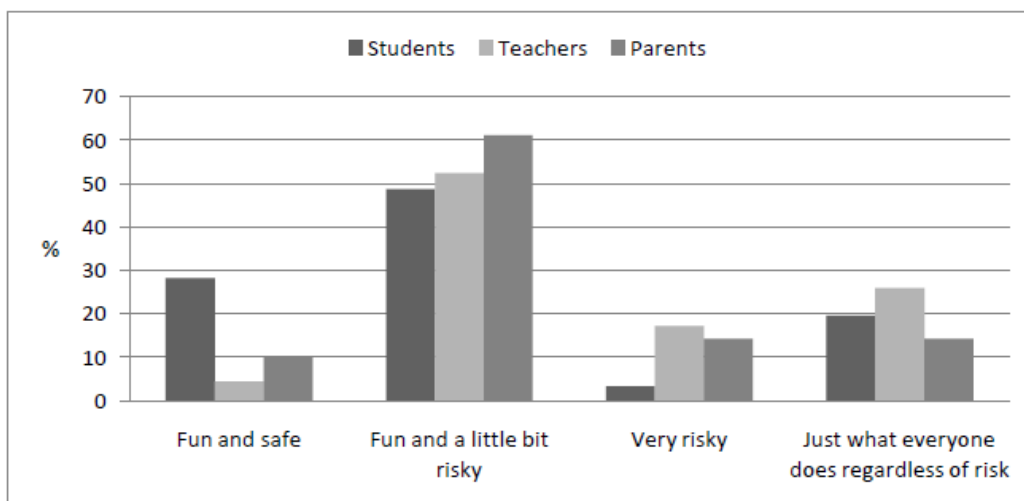

Fig 2: percepció de les XSV

3.1 Riscos legals

Les xarxes socials virtuals compten amb un gran potencial per a la difusió d'informació, la qual queda sotmesa a la legislació vigent de cada país. Cal conèixer-la per tal d'evitar possibles problemes de tipus legal. Un ús adient passa per protegir les dades personals, la privacitat, la intimitat, la pròpia imatge i les creacions, tant les nostres com les d'altres persones.

A continuació es mostren els riscos legals més comuns als quals poden quedar exposats els adolescents:

- Incompliment de les condicions del servei
- Violació dels drets d'autor
- Privacitat, confidencialitat i divulgació
- Robatori d'identitats
- Publicació de material ofensiu

Incompliment de les condicions del servei

Les condicions del servei són el contracte o acord que se signa entre el prestador del servei, el propietari de la xarxa social i l'usuari final. Seria de sentit comú llegir-lo abans d'acceptar-lo tal com fas amb qualsevol altre contracte. Com es va poder comprovar en les enquestes del primer capítol, un 56,63% dels sondejats afirmava no haver llegit la política de privacitat i un 6,63% exposava haver-la llegit i no entendre-la (Kontsumo Gelak, 2010).

Violació dels drets d'autor

Quan es publica un document de qualsevol tipus —text, gràfic o vídeo— a una XSV, s'ha de saber que s'estan cedint els drets de propietat intel·lectual. Un aspecte important que cal recordar és que, si es desitja publicar un document d'una altra persona, s'ha de comptar amb el consentiment del propietari.

Privacitat, confidencialitat i divulgació

La privacitat és considerada com a un dret fonamental de les persones. En la mateixa direcció, la protecció de la privacitat pot evitar que la informació personal d'un individu pugui ser utilitzada fraudulentament per terceres persones.

Per exemple, si es publica a una XSV una imatge d'una persona cometent un acte potencialment compromès, aquesta acció pot afectar la reputació de la persona i, per conseqüent, li pot causar un dany en la seva vida social i personal.

Robatori d'identitats

El robatori d'identitat implica assumir la identitat d'una altra persona, generalment amb el propòsit de cometre un delicte. Sí es crea un compte a una XSV utilitzant el nom d'una altra persona, s'està cometent un delicte.

Publicació de material ofensiu

S'ha de saber que, d'una banda, les condicions del contracte legal prohibeixen la publicació de material ofensiu de qualsevol tipus i, d'altra banda, que les conseqüències d'una publicació inadequada amb material ofensiu de qualsevol tipus pot portar greus problemes legals.

3.2 Presentació dels sondejos

Per què es fan servir les xarxes socials i com les usen els adolescents

Aquest capítol analitza dues enquestes sobre l'ús que fan els adolescents de les xarxes socials virtuals.

Per una banda, es va redactar un qüestionari amb 7 preguntes al qual van respondre 41 persones d'edats compreses entre 14 i 15 anys. El sondeig tenia un caràcter obert en què cabia la possibilitat d'incloure múltiples respostes en algunes preguntes amb l'objectiu de recollir la major quantitat d'informació possible. Es va escollir Facebook com a exemple de xarxa social perquè era la més popular entre els entrevistats, la totalitat d'ells hi tenia un compte obert.

Aquesta enquesta no va pretendre ser un estudi general representatiu de la població escollida, ja que no es disposen dels mitjans necessaris per realitzar una investigació de tal magnitud. Uns dels avantatges de realitzar aquest sondeig a petita escala, era que els estudiants podien incloure més d'una resposta, i inclòs hi afegir una reflexió, amb l'objectiu de recollir-ne la màxima quantitat d'informació possible.

Aquest tipus de respostes obertes implica una major dedicació en temps, a l'hora d'analitzar les dades, però al mateix temps et dona una informació que no recullen la majoria de les enquestes oficials, les quals limiten les opcions de resposta. Aquest tipus d'informació pot quedar recollida en un simple comentari d'un alumne, però pot ser molt revelador i confessar-te el seu punt de vista de primera mà.

Per una banda, el que sí que es pretenia era prendre el pols a un parell de grups d'adolescents a l'atzar, per tal de comprovar si les tendències generalitzades es complien amb aquests grups. I així va ser, les conclusions generals de l'enquesta pròpia i les d'un sondeig oficial coincidien significativament.

D'altra banda existeix un ampli ventall d'estudis realitzats en aquest sentit, els quals van ser emesos per institucions públiques que donen una garantia de fiabilitat a les dades publicades.

Es va utilitzar com a documentació complementària un estudi publicat per la direcció de consum del Govern Basc anomenat: *Uso que hace la población adolescente de las redes sociales*.

La direcció de consum basca, mitjançant els seu programa de formació permanent (Kontsumo Gelak), va posar en funcionament durant els mesos d'octubre a desembre del 2010 un sondeig entre persones usuàries de xarxes socials amb l'objectiu de conèixer l'ús que feien d'aquestes de les xarxes virtuals i fins a quin punt coneixen aquestes eines.

El procés de recollida de dades el van dur a terme mitjançant un qüestionari d'11 ítems. La mostra la van formar 362 persones adolescents de 14 a 18 anys durant el mes novembre del 2010.

Es va escollir aquest sondeig per tres raons principals: la primera raó és el tema de l'enquesta, l'ús que donen els adolescents a les xarxes socials; la segona és la data de realització, ja que l'evolució d'aquestes plataformes i l'ús que se'ls dona ha evolucionat ràpidament en els últims anys i es feia imprescindible comptar amb estudis recents; finalment, la tercera i última es basava en la fiabilitat de les dades, pel fet de provenir d'un organisme públic.

Van ser diverses les metodologies de treball dutes a terme per desenvolupar aquest document: una va ser estudiar les enquestes citades anteriorment i una altra va ser analitzar les composicions escrites que van redactar alumnes de 4rt d'ESO sobre les xarxes socials virtuals, concretament sobre Facebook. L'alumnat va realitzar aquestes redaccions com a part del treball realitzat a la unitat didàctica de xarxes socials virtuals, ha estat una ajuda excepcional per donar un punt de vista personal a les dades presentades. S'inclouran fragments extrets de les redaccions juntament amb les conclusions de les enquestes, els textos es mostraran en cursiva, i amb l'estil literari original, el qual no s'ha volgut modificar per tal de mantenir l'originalitat dels textos, apareixeran sota el títol de Reflexions de l'alumnat.

Relació de preguntes

Aquest és el llistat de preguntes que formava l'enquesta realitzada als estudiants de 3r i 4rt d'ESO. Queden recollides en tres grups:

1. Ús de la xarxa
2. Gestió de la privacitat
3. Aspectes negatius que en poden derivar

1. Per quins motius utilitzes Facebook?

2. Saps com està configurada la funció de privacitat?

3. Saps qui pot veure les teves fotos o el que tu publiques?

4. Com creus que et poden perjudicar o quins inconvenients veus en les xarxes socials?

5. Acceptaries un perfil desconegut com a amic? Per què?

6. Has quedat amb una persona que hagi conegut mitjançant Facebook?
Quina edat tenia aquesta persona?

7. Parles menys amb la teva família des que fas servir les xarxes socials?
Si la resposta és afirmativa explica per què.

8. T'has sentit nerviós o angoixat per algun motiu relacionat amb el Facebook.
Si la resposta és afirmativa, explica breument la situació que es va produir.

4. Resultats

4.1 Resultats de les enquestes

A continuació analitzarem els resultats obtinguts amb l'enquesta de creació pròpia i els compararem amb el sondeig oficial, cal recordar que és una enquesta que podia incloure una resposta múltiple, una persona podia escollir més d'una opció com a resposta.

Pregunta relacionada amb l'ús de l'aplicació

1. Per què fas servir Facebook?	
1. Comunicació	41 respostes
2. Jugar a vídeo jocs	2 respostes
3. Educació	3 respostes
4. Està de moda	1 resposta
5. Distracció	1 resposta

Conclusions

Les respostes majoritàries van ser aquelles que feien referència a la comunicació. S'entén per comunicació l'intercanvi d'informació entre membres de la xarxa —missatges de text, correus electrònics, arxius gràfics, so, vídeo, etc.—, en definitiva, qualsevol intercanvi d'informació.

La mateixa pregunta treia uns resultats similars en l'enquesta de referència oficial (Kontsumo Gelak, 2010). El 89,5% dels joves enquestats diu utilitzar les xarxes socials per comunicar-se amb els amics i amigues. Van quedar molt per sota d'opcions com lligar (3,31%), oci (4,14%), estudiar o compartir continguts d'assignatures (2,49%) i la feina, que ocupa l'última posició (0,28 %).

Reflexions de l'alumnat

Però Facebook és molt viciós, on s'ha vist que una pàgina web et permeti escriure estats, escriure al mur dels teus amics, tenir missatgeria instantània al moment, tenir una opció de missatges privats, poder penjar fotos i vídeos o gaudir de moltíssimes aplicacions?

Facebook ha sigut un punt clau a la joventut de moltes persones, volem fer una quedada tots els amics? Els envio un inbox a tots.

Vull que tothom vegi les fotos del nostre grup d'amics i que tots ells puguin comentar les fotos? Penjo les fotos i les etiqueto...

Preguntes relacionades amb la privacitat

2. Saps com està configurada la teva privacitat?

El 86,05% afirmaven conèixer la configuració de la seva privacitat

Un 13,5% la desconeixia

3. Saps qui pot veure les teves fotos o el que tu publiqués?

La majoria de respostes afirmaven que només els amics les podien veure

Només una resposta afirmava que l'accés a la seva informació personal estava obert

Conclusions

Aquestes dues preguntes estaven orientades a detectar el coneixement de la privacitat. Un 86,05% manifestava conèixer la configuració de la privacitat, i una majoria afegia que la seva informació només estava disponible per als seus amics. Entre les respostes que feien referència a la configuració de la privacitat, n'hi havia que ressenyaven no haver-ne entès el funcionament.

En aquest mateix sentit, es van formular aquestes preguntes a l'enquesta oficial *Uso que hace la población adolescente de las redes sociales* (Kontsumo Gelak, 2010).

Per poder registrar-te en una xarxa social has d'acceptar la política de privacitat, però la vas entendre?

- Un 56,63% afirmava no haver llegit la política de privacitat.
- Un 6,63% afirmava haver-la llegit i no entendre-la.

A la xarxa comparteixes fotos, missatges, etc, amb un determinat grup: els teus amics/amigues familiars, amb tothom; però, a part de compartir-la amb aquest grup, saps a qui cedeixes la informació que comparteixes a la xarxa social?

- Un 81,77% afirma saber a qui cedeix la informació.
- Però l'ítem anterior mostrava que el 56,63% no havia llegit la política de privacitat, per la qual cosa no saben realment a qui cedeixen la informació, enfront de la dada de 81,77% que afirma saber-ho.

Reflexions de l'alumnat

M'he pres la molèstia d'entrar en 10 Facebook de persones completament desconegudes que mitjançant la foto semblessin adolescents i només quatre d'aquestes persones tenien activada la clau de privacitat que només permet veure les fotos i el mur als amics, veient això comprovem que els adolescents estan molt mal informats sobre els perills de Facebook.

Perquè, sincerament, si aquestes persones sabessin que mitjançant la poca informació que tenen al mur, per petita que sigui, una persona qualsevol els podria localitzar, o veure els seus estats i publicacions de Facebook, aplicarien la privacitat al seu compte de Facebook.

Preguntes relacionades amb possibles perjudicis

4. Com creus que et poden perjudicar o quins perills veus en el Facebook?

3 persones de 43 afirmen que Facebook no els pot perjudicar

La resta parlen de diversos aspectes, però la preocupació per la privacitat guanya.

L'addició i el desprestigi social són perills que preocupen als enquestats

Conclusions

La pregunta quatre tenia com a objectiu detectar la percepció de perill que els adolescents veien en les xarxes socials. És significatiu destacar que només tres persones van comentar que no veien cap perill. Les respostes van ser múltiples, però les més nombroses van ser les que feien referència a la pèrdua de privacitat, a possibles addiccions i al desprestigi social.

Un altre factor que també preocupa als estudiants enquestats és la gestió que fan del temps quan utilitzen les xarxes socials, fins i tot, es percep una certa preocupació per possibles addiccions.

Reflexions de l'alumnat

Malauradament, tothom pot accedir a la teva Informació, perds la intimitat, i t'obres a crítiques i comentaris, tant bons, com dolents. Personalment, crec que també has de cuidar la imatge que dones amb el teu perfil a la xarxa, natural, però discret. No hem d'oblidar que la persona amb qui no ens entenem, les nostres exparelles, la directora de l'empresa on treballem, els pares i, sobretot el més perillós, els pederastes, tenen accés a aquesta informació i la poden utilitzar en contra nostra.

5. Acceptaries un perfil desconegut com a amic? Per què?

24 respostes negatives. La majoria comenten que se'n refien.

11 respostes afirmatives. Sí, però ha de ser l'amic d'un amic.

8 respostes dubtatives. Depèn, però amb referències, ha de ser un conegut.

Conclusions

La majoria de les respostes i la tendència generalitzada és, en primer lloc, no acceptar un perfil desconegut. En cas de dubte, prefereixen no afegir-lo com a precaució pel que pugui passar, encara que molts li enviarien un correu electrònic per tal d'esbrinar qui es, ja que poden tenir amics en comú, o simplement no la recorden.

Les respostes que es decantaven per acceptar el perfil comentaven que l'afegirien a la seva llista d'amics només si tenien alguna referència, és a dir, si era l'amic d'un amic o bé si el coneixien de l'escola.

Només dues persones consideraven que l'acceptarien depenent del físic. I una només acceptaria un perfil desconegut si estigués molt avorrida.

Reflexions alumnat

Una conseqüència de les xarxes socials encara que no en tinguis una és que et poden suplantar la identitat, agafant informació que han trobat a Internet, o bé que saben per si mateixos, això seria molt senzill, oi?

Només hauries de crear un correu electrònic fals i tot seguit fer un compte, per exemple a Facebook, amb el nom d'una persona determinada, això permetria a la persona falsa fer-se amics de persones amigues de la persona a la qual han suplantat la personalitat i tenir accés a les seves fotografies, podrien parlar amb elles i jugar-li males passades.

**6. Has quedat amb una persona que hagi conegut mitjançant Facebook?
Quina edat tenia aquesta persona?**

43,90% dels participants van conèixer un desconegut mitjançant Facebook

4,87% dels sondejats es van reunir amb una persona amb qui no tenien cap amic en comú, una tenia 16 anys i l'altra, 17

Resultats

Aquestes preguntes estaven encaminades a detectar possibles perills que poden derivar de l'ús d'una xarxa social i del Facebook, en particular. Només 2 persones havien quedat amb un autèntic desconegut, és a dir, amb una persona amb qui no tinguessin cap amic en comú. Una altra pregunta s'interessava per l'edat dels desconeguts, i les respostes indicaven que les edats estaven compreses entre 16 i 17 anys.

L'enquesta *Uso que hace la población adolescente de las redes sociales*. (Kontsumo Gelak, 2010) formulava dues preguntes en la mateixa direcció:

1. Has quedat alguna vegada amb una persona coneguda a través de les xarxes socials?

- Un 73,20 % afirmava no haver quedat mai amb un desconegut.
- El 26,79% comentava haver-s'hi reunit.

2. Quines precaucions vas prendre per quedar amb algú que haves conegut a la xarxa social?

- Del 26,79% de les persones enquestades que sí que hi havien quedat alguna vegada:
 - El 48,25% van quedar a un lloc públic.
 - Un 24,56% afirma no haver pres cap mesura de seguretat
 - Entre els nois, aquest percentatge és major, un 33,33%, enfront del 17,79% de les noies.

7. Parles menys amb la teva família des que fas servir Facebook? Explica per què.

Un 29,26 % va admetre que parlava menys amb la seva família perquè estava a Facebook

Conclusions

Una de les preocupacions principals que es deriva d'un ús incorrecte de les xarxes socials és la que té a veure amb els problemes de gestió emocional. El no saber gestionar el temps d'accés pot convertir-se en una manca de comunicació familiar. Per aquesta raó vam preguntar directament a l'alumnat si notaven que des que feien servir les xarxes socials la comunicació amb les seves famílies havia disminuït.

En aquest sentit un 29,26% dels enquestats admetia que la comunicació amb la seva família havia disminuït.

Reflexions de l'alumnat

Alumne A

No amb el Facebook concretament. Des que van sorgir programes com el Messenger i les xarxes socials, tu mateix et sents com a dependent d'ells, és a dir, que des d'aleshores n'estàs molt pendent, jo fins i tot a vegades dino amb el portàtil al costat. Crea addicció i et margina.

Alumne B

També cal destacar, i això es veu cada cop més entre la població jove, que les xarxes socials han semblat ser un substituent de les activitats recreatives, ja que sembla que els adolescents no en controlin l'ús i en facin un abús desmesurat, fins al punt de ser perjudicials per a la seva salut física i mental. En el nostre cas, sí que es pot dir que hem notat que amb l'ús de Facebook i de les xarxes de comunicació com el Messenger, passem gairebé més temps connectats a la xarxa que estudiant, llegint llibres o gaudint de l'àmbit familiar.

Cal valorar els problemes que aquestes xarxes creen en l'àmbit familiar. Cada vegada és més freqüent la manca de comunicació entre pares i fills, i no cal dir per part de qui. Passar tantes hores davant d'un monitor connectats amb centenars de persones alhora, i parlant d'una grandiosa gama de temes amb totes elles, fa que la ment dels usuaris s'entumeixi i demani un descans que normalment se sol fer en hores d'àmbit familiar.

Quantes vegades ens hem trobat en la situació de veure'ns bombardejats per preguntes tals com «com t'ha anat el dia?, què has après a l'escola?, què has fet avui amb els companys?» a l'hora de seure a taula amb els pares? Doncs bé, nosaltres ens hi trobem dia sí dia també i ja n'estem cansats.

Però hem fet una reflexió i ens adonem que aquestes preguntes d'ús quotidià serveixen per mantenir la flama dins la família, i moltes vegades no en som conscients. És necessari informar a les persones properes a nosaltres sobre el que passa al nostre voltant per culpa de l'efecte que provoquen les xarxes socials. Aquells a qui en realitat importem no s'assabenten de res del nostre entorn. A aquest pas, haurem de dinar cadascú amb un ordinador al davant per comunicar-nos amb una mica més de freqüència.

8. T'has sentit nerviós o angoixat per algun motiu relacionat amb el Facebook. Si la resposta és afirmativa, explica una mica la situació que es va produir.

Un 31,70% afirmen que es van sentir nerviosos o angoixats

El 100% dels que afirmen sentir-se angoixats ho relacionen amb un problema de privacitat

Conclusions

Un 31,70% afirmen que es van sentir nerviosos per un problema o incidència relacionada amb la manca de privacitat.

En el sondeig *Uso que hace la población adolescente de las redes sociales*. (Kontsumo Gelak, 2010) es realitzaven dues preguntes en relació amb la privacitat:

Quan has pujat dades personals d'altres persones tenies la seva autorització?

- Un 18,51% afirmaven haver pujat dades personals d'altres persones sense la seva autorització.

T'has sentit alguna vegada incòmode/a o enfadat/a per algun comentari o foto teva que algú ha publicat sobre tu?

- Un 36,19% va afirmar que és va sentir incòmode o enfadat per algun comentari o foto publicada per algú altre.

Reflexió alumnat

I clarament un dels inconvenients que més mal poden causar als joves d'avui dia, és l'addicció que pot provocar les ànsies d'haver de posar què es el que fas en aquell moment, posar totes les fotos o omplir el teu perfil amb tota la informació perquè vols que la gent ho sàpiga tot sobre tu... i això, sincerament, pensem que és un error, perquè poden passar moltes coses i que arribi el moment en què se te'n vagi de les mans.

4.2 Conclusions de les enquestes

La quasi totalitat (100% enquesta pròpia i 99,45% a l'enquesta del Govern Basc) dels enquestats per tots dos sondejos estudiats en aquest apartat ens confirmen que són membres d'alguna xarxa social.

Comunicació

Un 89,5% de l' enquestats pel Govern Basc i el 100% dels sondejats per nosaltres, utilitza la xarxa com a forma de comunicació, la qual s'entén com un intercanvi d'informació, documents, imatges, arxius de música, vídeos, comentaris als arxius, etc.

Privacitat

En primer lloc la preocupació per la privacitat està generalitzada entre els enquestats. La majoria d'ells són conscients que els pot perjudicar la manca de control de la seva informació.

Cal destacar que, segons l'estudi *Uso que hace la población adolescente de las redes sociales* (Kontsumo Gelak, 2010) un 56,63% afirmava no haver llegit la política de privacitat, que és precisament on s'explica a la persona usuària a qui pertany aquesta xarxa, a qui es cedeix la informació, i amb quines finalitats pot ser utilitzada. Un 6,63% afirma que l'ha llegit però que no l'ha entès.

Possibles perjudicis

- La manca de privacitat és el motiu principal que els sondejats mostren com un possible perjudici, ja que d'aquest factor poden derivar situacions de risc com el *ciberbullying*, expressió anglosaxona que vol dir 'assetjament mitjançant Internet'. Un altre perill seria la suplantació de la identitat per part d'adults que es fan passar per menors, fenomen conegut amb el nom de *grooming*.
- Un altra motiu de preocupació entre els enquestats és el temps que dediquen a l'ús de les xarxes socials virtuals, (un 29,26%) ha fet disminuir la comunicació amb la família.
 - Comunicar-se no només amb coneguts sinó alhora amb estranys és una de les pràctiques que poden arribar a causar problemes si no es prenen precaucions; segons *Uso que hace la población adolescente de las redes sociales* (Kontsumo Gelak, 2010), un 26,79% afirmen que s'han reunit amb algú, cal recordar que d'aquests, un 24,56% no van prendre cap mesura de precaució.
- En la mateixa direcció un 31,70% comenta que s'ha sentit nerviós en alguna ocasió per algun motiu relacionat amb la privacitat.
 - L'enquesta oficial de referència (Kontsumo Gelak, 2010) indica que més d'un terç de les persones preguntades s'han sentit molestes o disgustades per algun comentari o foto que se ha publicat sobre elles. Tanmateix, només un 18,51% admet pujar informació personal d'una tercera persona sense autorització.

Una altra qüestió molt interessant que inclou l'enquesta *Uso que hace la población adolescente de las redes sociales* (Kontsumo Gelak, 2010) és la que fa referència a la situació de la informació personal una vegada l'usuari s'ha donat de baixa.

- El 25,41% admet que no sap o no contesta sobre el que passa amb la informació que va compartir.
- Un 51,10% pensa que quan s'esborra un perfil ningú hi pot accedir.
- Només un 12,98% afirma correctament que encara que s'esborri el perfil, queda informació a la base de dades de l'empresa i l'usuari no hi té control.

Reflexió de l'alumnat

La meva reflexió sobre les xarxes socials és precisament això, la necessitat d'una reflexió. Crec que la majoria de gent mai no s'ha parat a pensar si realment és bo o dolent per a la seva vida l'ús excessiu, o en alguns casos moderat, de les xarxes. Realment necessitem aquesta eina de comunicació? No som capaços d'expressar-nos lliurement en la vida real?

4.3 Avantatges socials i emocionals de les xarxes socials

Rarament els estudis o articles publicats sobre les XSV ressalten els beneficis socials i emocionals que poden derivar del seu ús. Un estudi que sí que es posiciona en aquest sentit és el publicat per Barbie H. Clarke, University of Cambridge, *Early Adolescents' Use of Social Networking Sites to Maintain Friendship and Explore Identity: Implications for Policy* Clarke, 2009.

Aquest estudi es basa en una investigació etnogràfica que es va dur a terme durant un període de dos anys amb vint nens de 10 a 14 anys (13 nenes i 15 nens) que procedien del sud-est d'Anglaterra, incloses les zones rurals, suburbanes i urbanes. La investigació mostra com els nens i les nenes d'aquesta franja d'edat posen a prova habilitats socials i emocionals pròpies de l'adolescència, incloent les relacions afectives de caire sexual, com el flirteig amb amics.

En un primer moment pot semblar que són massa joves per aquest tipus de comportament, però segons un altre estudi (Turkle, 1995) revela que la comunicació amb connotacions sexuals a Internet —que es basa bàsicament a el flirteig i el joc amb rols de gènere— pot començar des dels 10 anys.

Els usuaris més joves de les XSV experimenten jugant amb les seves identitats —adoptant rols i estils diferents—, canviant constantment l'aparença del seu perfil, l'aspecte gràfic, les imatges, etc. L'exploració de la personalitat és una fase molt important en l'adolescència i, mitjançant les tecnologies de la informació i la comunicació, els més joves exploren identitats diferents d'una manera lúdica i creativa. D'altra banda, es desmenteix la creença que els adolescents estiguin menys interessats per les relacions socials convencionals a causa d'un cert abús d'Internet; per contra, exposa que la tecnologia pot millorar les relacions socials ja establertes (Barbie H. Clarke, 2009).

L'informe no passa per alt la part més fosca d'Internet, al contrari n'és plenament conscient, però afegeix que els nens i les nenes que no gaudeixin d'una salut emocional correcta en el món analògic seran els més propensos a patir qualsevol tipus d'agressió al món digital, per exemple establint relacions amb desconeguts.

La majoria d'adolescents, segons tots els estudis i sondejos consultats durant la realització d'aquest treball, són conscients dels perills que poden derivar-se de l'ús de les XSV i de les mesures de seguretat que existeixen per tal de reduir aquesta exposició (Monash University, 2011).

La investigació de la Universitat de Cambridge recorda als responsables d'accés a les xarxes —tant a la part dels responsables legals de les xarxes, com a la part dels pares i mares— que han de tenir en compte la possibilitat que els nens i les nenes que no hi puguin accedir, podrien patir un risc de pèrdua de vincles socials. L'amistat, el recolzament i la comunicació que es produeix al món convencional continua i es fa més ampli al seu món virtual (Barbie H. Clarke, 2009).

Potser alguns pares i mares, amb molt bones intencions, poden intentar protegir els seus fills i filles preadolescents prohibint-los l'accés a les xarxes socials. La seva pròpia incapacitat per entendre el funcionament d'aquestes aplicacions i de la tecnologia en general els pot fer incapaçs d'entendre els beneficis que els poden aportar.

Potser l'actual generació de pares i mares és la més conscienciada sobre les vulnerabilitats dels seus fills i filles, o sobre la seva exposició als riscos. Estadísticament, sabem que el risc de mort no és més elevat que en el passat, però no és així com és percebut. El cost de mantenir l'ideal d'una infància feliç és alt, no tant en terminis monetaris sinó reduint les seves possibilitats de felicitat amb barreres protectores amb les quals rodegem els nens i les nenes (Cuningham, 2009).

En cultures tecnològicament avançades, l'adolescència es du a terme mitjançant l'educació, les famílies poc nombroses, la dependència allargada als pares, i la tecnologia, que permet als adolescents comunicar-se i interactuar entre ells (Kroger, 1996).

Supressió de barreres

Un altre aspecte que no volíem passar per alt és com una vegada més la tecnologia es posa al servei dels ciutadans i ens facilita la integració en la societat. Una possible definició de la tecnologia seria la capacitat de l'home per adaptar-se al seu entorn mitjançant eines i metodologies. Ens agradaria recordar un estudi que va publicar la Comissió Federal Americana de Comunicació (FCC, 2009), en el qual es feia referència a la manera com les xarxes socials poden ajudar als disminuïts físics a relacionar-se socialment.

Les XSV poden arribar a convertir-se en espais virtuals en els quals les persones amb disminució amb mobilitat reduïda puguin relacionar-se amb tota normalitat, sense cap limitació física ni cap barrera arquitectònica que els impedeixi gaudir d'una vida social virtual plena.

5. Solució

Partint dels resultats obtinguts en el capítol anterior a continuació tractarem alguns aspectes bàsics de funcionament, tant de caràcter tècnic com pedagògic que s'han de tenir en compte a l'hora d'utilitzar un sistema informàtic d'aquestes característiques. Les recomanacions que exposarem a continuació estan orientades a educadors i adolescents, però igualment poden ser interessants per a qualsevol tipus d'usuari.

5.1 Aspectes bàsics de funcionament

En primer lloc, m'agradaria recuperar una reflexió tractada a l'apartat 4.2, Avantatges socials i emocionals, potser sigui el millor consell que he pogut llegir en els diferents informes estudiats durant el procés de documentació (Barbie H. Clarke, 2009).

Els nens i les nenes que no gaudeixen d'una salut emocional correcta en el món convencional són els més propensos a patir qualsevol tipus d'agressió en el món virtual.

Aspectes que cal tenir en compte

En aquest punt mostrarem alguns aspectes bàsics de funcionament que s'han de tenir en compte a l'hora de participar en una XSV. Quedarien englobats en les fases d'alta, participació i cancel·lació d'un compte d'usuari.

1. Llegir les condicions d'ús en què s'explica el funcionament de la xarxa respecte a la privacitat, la seguretat i la possibilitat de compartir informació i la publicitat de la xarxa.
2. Informar-se sobre la privacitat, apartat en què s'expliquen els procediments, les mesures de seguretat i la finalitat de les dades personals, la confidencialitat de les quals s'ha de garantir.
3. No facilitar en cap cas l'adreça domiciliària, els números de telèfon, i qualsevol dada personal que pugui arribar a terceres persones malintencionades.
4. En compartir informació en qualsevol format, vídeos o imatges s'està donant els drets de propietat intel·lectual.
5. Configurar la privacitat correctament. Si no es modifica la configuració de la privacitat per defecte, es mostrarà informació personal, que serà accessible per tothom en realitzar una recerca mitjançant un cercador.
6. En donar-se de baixa s'ha de saber que les dades no s'esborren, queden en disposició de l'empresa durant un temps que variarà depenent del contracte signat.

Parlar-ne

La primera de totes les propostes seria parlar amb el jovent sobre les XSV, els seus avantatges i els seus aspectes negatius. La tendència de les publicacions mediàtiques sol ser una mica alarmista, no tot el que es publica sobre les XSV i el jovent és realment cert. Per aquesta raó, cal que tant els pares i mares, com els docents es documentin sobre les xarxes socials abans de parlar-ne.

Privacitat

Segons les enquestes estudiades en el primer capítol d'aquest treball, la pèrdua de privacitat és un dels aspectes que més amoïna els adolescents. Per contra, la majoria no arriben a llegir les condicions d'ús i molts no les entenen.

Existeix aquí una contradicció a la qual s'enfronten els més joves. Per un costat, una de les parts més importants en la vida d'un adolescent és la seva vida social i el grau de popularitat dins del seu grup. Per tal de garantir aquesta popularitat i ampliar-la, cal una disminució del grau de privacitat amb el propòsit d'arribar a més gent, com els amics dels amics. Per un altre costat, aquesta permissivitat fa que la informació personal sigui més accessible per un nombre major de persones i augmenti el risc de pèrdua de control.

En el mateix sentint es pronuncia l'estudi australià *Click and connect: Young Australians' use of online social media* (ACMA, 2009). Exposa que sovint les persones joves opten per ser obertes i expressives. L'opció de protegir la seva privacitat a Internet disminueix a favor de la seva popularitat *online*. De vegades la informació personal és divulgada sense entendre sense una comprensió de les possibles conseqüències de la divulgació (per exemple, la publicació d'informació sobre sortir de vacances i no adonar-se que això podria donar una informació als destinataris no desitjats sobre el seu parador) .

Mantenir la configuració correcta de la privacitat en una xarxa social virtual requereix un seguiment i manteniment habitual, ja que aquestes funcionalitats canvien al llarg del temps. D'altra banda, s'ha de recordar que la configuració de la privacitat només ajuda a mantenir-la però no és infalible, s'ha d'actuar responsablement.

Supervisió

Una forma d'estar al corrent dels moviments virtuals dels adolescents és supervisant les seves publicacions. Una forma de supervisió és formar part de la seva XSV, però alerta, no s'ha d'intervenir massa, ja que existeix el perill de deixar-los en evidència davant dels seus amics

En primer lloc, cal parlar-ne per tal d'establir uns acords, i explicar-los el perquè de la monitorització. En segon lloc, s'ha d'arribar a un consens que inclogui no bloquejar els membres de la família. És molt fàcil de detectar si un usuari ha estat bloquejat, n'hi ha prou de comprovar les seves publicacions al seu perfil i comprovar que aquestes no figuren al teu.

És molt recomanable no realitzar cap comentari a les seves publicacions, ni publicar cap missatge que els pugui posar en una situació compromesa davant dels seus amics, és més apropiat enviar missatges privats.

Alguns nens i nenes es poden sentir cohibits pel fet de tenir el seu pare o mare com a contacte i alguns progenitors per tal de solucionar aquest problema es canvien el nom i es posen un pseudònim, encara que és una violació de les condicions d'ús.

Baixa del servei

Les paraules no se les emporta el vent, es queden correctament emmagatzemades en una base de dades. D'aquesta manera, qualsevol comentari realitzat en una xarxa social o qualsevol aplicació web 2.0 queden perfectament enregistrades, i només els gestors de la web tenen el control real d'aquesta informació. És a dir, només ells la poden esborrar realment. Quan un usuari es dona de baixa d'una xarxa social, les seves dades romandran disponibles durant un temps raonable, segons l'empresa. El motiu d'aquesta retenció és que, si un usuari vol tornar-hi, no hagi de tornar a introduir tota la informació una altra vegada. Les condicions d'ús de les xarxes socials com Facebook especifiquen exactament el temps que perdura la informació a les seves bases de dades abans que sigui esborrada.

How to protect your personal information online

Segons l'informe *How to protect your personal information online*, 2009 publicat per la International association of privacy professionals (IAPP), existeixen 4 punts fonamentals que no es poden d'oblidar a l'hora d'utilitzar un xarxa social.

-
1. Normalment, ningú dona res per no res
 2. Conèixer els fonaments sobre el comportament *online*
 3. No tot és sentit comú
 4. Penseu en demà quan estigueu actuant ara

Normalment, ningú dona res per no res o per què les XSV són gratuïtes?

Quin és el model de negoci d'aquestes companyies? Com es financen? Només amb publicitat?

Potser la publicitat personalitzada és una gran oportunitat de negoci que les XSV han sabut aprofitar molt habilidosament. Les dades personals que els usuaris de les XSV introdueixen sobre les seves preferències, els seus grups de música favorits, llibres, pel·lícules, etc, no només serveixen per conèixer millor els amics. Malauradament, aquest no és l'objectiu principal, el que realment pretenen és extreure'n un profit comercial i vendre totes aquestes dades a les firmes que estiguin interessades a promocionar els seus productes mitjançant les XSV. Però no acaben aquí les seves fonts de finançament.

Aquest tipus d'aplicacions estan obertes a la vigilància i a la participació d'un cert nombre de companyies i particulars, universitats privades, empresaris i agències governamentals.

Comportament *online*

L'estudi *How to protect your personal information online* (IAPP, 2009) exposa que, si una persona no vol que els seus pares, avis, professors o caps d'empresa actuals o futurs, puguin veure la informació penjada a la seva xarxa social, és millor no publicar-la. Si no la posaries en un cartell o la penjaries en un local públic o a la porta del teu dormitori, no la publicuis.

Aquest seria un model de configuració de privacitat altament restrictiu, que no es fa compatible amb l'objectiu número u dels adolescents: la popularitat i l'èxit social.

Abans de penjar un objecte a la xarxa s'hauria de pensar si realment es vol que pugui arribar qualsevol persona del cercle personal. No s'ha d'oblidar mai que és una publicació a Internet i que probablement, si desperta molt d'interès, arribarà a un gran nombre de persones.

Aquest és un aspecte que preocupa molt als pares i mares: la reputació dels seus fills a la xarxa, el que diuen i com es comporten. Com s'ha comentat a l'apartat anterior, tot queda enregistrat i els usuaris de les xarxes socials han de ser conscients que són observats i que, si es comporten de manera inadequada això també quedarà registrat, i, en un futur, se'ls pot girar en contra.

Com en la totalitat dels punts tractats en aquest treball, el millor consell és la mediació i el consens sobre l'ús de les XSV.

Com es recordava al començament d'aquest punt, la millor recomanació que es pot donar als pares és que procurin que els seus fills i filles gaudeixin d'una bona salut emocional en el món convencional, només d'aquesta manera seran capaços de comportar-se correctament en el món virtual. Una bona gestió de les emocions és la clau per poder sortir-se'n en totes dues realitats.

Durant diverses pràctiques d'observació realitzades en un centre docent de Barcelona, es va detectar com part de l'alumnat no arribava a comprendre la importància de la imatge personal donada a Internet. No són conscients que les imatges que s'allotgen a les XSV donen una imatge personal d'ells i que aquestes s'emmagatzemen en bases de dades que poden quedar disponibles a Internet, si la configuració de la privacitat no està configurada correctament o si algun amic les fa disponibles.

No tot és sentit comú

Un bon exemple que el sentit comú après durant el període vital no és suficient és el denominat *caching* o emmagatzematge en memòria, que fa que qualsevol objecte publicat en un perfil d'una XSV, fins i tot per només un dia o dos, pot seguir essent accessible també després d'haver estat retirat

Un cop l'objecte ha estat pujat a Internet, se'n perd el control, i aquesta imatge o vídeo al qual es dona una imatge en una situació compromesa, pot aparèixer anys després i fer-los quedar malament en una possible entrevista de feina o en una situació similar, encara que l'objecte hagi estat compartit només per amics.

És recomanable recordar la possibilitat que un amic deixi de ser amic, o que simplement ens vulgui fer una broma de mal gust. Aquesta persona pot copiar un text o una imatge que només han compartit els amics i fer-la pública a tothom.

Aquest fenomen s'anomena petjada digital i no només es pot produir amb l'ús de XSV sinó també amb la utilització d'Internet activa o passiva, ja que poden ser terceres persones les que allotgen material digital personal sense permís, encara que sigui il·legal. A l'hora d'utilitzar Internet, el sentit comú és imprescindible, però aquest està basat en l'educació rebuda des de la infància i sovint no és suficient.

Els motors de cerca d'Internet com Google permeten que imatges, vídeos i text es puguin recuperar molt temps després que el lloc web els hagi eliminat. En cert sentit, les XSV poden donar accés a un nou món d'indiscreció juvenil, tot depèn de com es facin servir.

Penseu en demà quan estigueu actuant ara

Fa uns dies es feia pública la notícia que un agent de la Guàrdia Urbana de Barcelona havia estat expedientat per una publicació al seu perfil de Facebook que es referia a una acció policial duta a terme al centre de la ciutat. El comentari realitzat pel policia incloïa un missatge políticament incorrecte que fins i tot quedava fora de la legalitat, ja que feia una apologia explícita de la violència. S'ha de recordar que qualsevol publicació queda perfectament emmagatzemada en una base de dades. Aquest és el model de negoci de les xarxes socials, l'ús comercial de les dades personals dels seus usuaris, les quals venen a empreses privades o organismes públics, segons indica l'informe (How to protect your personal information online, 2009).

5.2 Interactivitat tecnològica i pedagògica

Com hem vist en capítols anteriors els nadius digitals desenvolupen la seva vida social dins de dos àmbits. Per una banda, com la resta de la població, viuen i es relacionen a una la realitat física i analògica, el nucli familiar, la escola i els amics. I per altra banda es mouen a un altre àmbit de caràcter virtual, les xarxes socials.

Aquest espai virtual que fins ara només estava sent utilitzat com a lloc de trobada lúdic festiu pot esser aprofitat amb un objectiu més educatiu i afegir-li altres utilitats de caràcter més formatiu. De manera progressiva s'hi poden incloure continguts didàctics que es basin en la utilització de les xarxes socials.

Aquest indrets virtuals ells ajudaren a desenvolupar la competència digital en les seves cinc dimensions, ja que per una banda, l'ús de les XSV i Internet requereixen d'unes noves habilitats formatives i emocionals, i per l'altra banda són un escenari excepcional per desenvolupar la competència digital en la seva totalitat. Es tracta d'anar a pescar on els peixos hi són.

Les cinc dimensions de la competència digital

1. Aprenentatge:	transformació d'informació en coneixement i la seva assimilació.
2. Informació:	obtenció, avaluació i tractament d'informació en entorns digitals.
3. Comunicativa:	comunicació interpersonal i social en entorns digitals
4. Cultura digital:	pràctiques socials i culturals de la societat del coneixement i la ciutadania digital.
5. Tecnològica:	alfabetització tecnològica, coneixement i domini dels entorns digitals.

1. La transformació d'informació en coneixement i la seva assimilació

Les XSV es poden utilitzar a l'àmbit educatiu com a plataformes de difusió de continguts educatius, tant per als docents com per a l'alumnat, els quals podrien publicar els seus treballs en diferents formats, son comuns els textos amb reflexions i altres publicacions de caire audiovisual.

Una altra eficaç funcionalitat d'utilitat educativa és utilitzar-la com a instrument del pensament reflexiu i crític, plantejant tot tipus de debats entre tota la comunitat escolar. Seria un exercici democràtic molt enriquidor per l'alumnat.

2. Obtenció, avaluació i tractament d'informació en entorns digitals

Amb la incorporació de les xarxes socials al material didàctic, s'estaria facilitant l'adquisició d'aquesta dimensió d'una forma molt atractiva i innovadora per l'alumnat ja que la simple gestió d'una XSV requereix d'unes habilitats tècniques i informàtiques per obtenir i organitzar informació en formats digitals.

3. La comunicació interpersonal i social en entorns digitals

Aquesta dimensió es pot desplegar i assimilar en la seva totalitat gràcies a la utilització de les XSV, ja que aquestes beneficien a la comunicació, l'amistat i el recolzament que es produeix al món convencional, el qual continua i és fa més ampli al món virtual (Barbie H. Clarke 2009).

4. Pràctiques socials i culturals de la societat del coneixement i la ciutadania digital

És en aquesta fase on es fa més necessària una intervenció educativa, el suport tant de l'escola com dels pares i mares. Fins ara l'assoliment de competències bàsiques només feia referència al món físic, però aquesta situació ha mutat i l'alumnat necessita adquirir pautes de comportament per dur-les a terme en totes dues dimensions, tant en la analògica com en la digital.

5. Alfabetització tecnològica, coneixement i domini dels entorns digitals

Objectiu de la cinquena competència: utilitzar i gestionar dispositius i entorns de treball digitals.

Les xarxes socials són entorns de treball digitals, i aquests entorns es fan servir amb un objectiu lúdic, però el mateix entorn de treball digital podria ser utilitzat per a una funció formativa o laboral. La gran conquesta educativa de les XSV és que l'alumnat ha après a utilitzar un entorn de treball digital tot jugant.

5.3 Creació de material didàctic amb Facebook

S'estan realitzant esforços encaminats a integrar l'ús de les TIC al àmbit de l'educació, com és el cas del sistema de gestió de continguts educatius, Moodle, però hi ha molta feina per fer.

Amb la irrupció de la tecnologia Web 2.0 a l'àmbit educatiu es van obrir una sèrie de possibilitats tecnològiques que fins ara no havien estat possibles, com la interacció entre alumnat i docent. Sovint aquests avantatges no s'aprofiten del tot i es queden reduïts a biblioteques virtuals de documents o bústies electròniques pel lliurament de treballs acadèmics. Funcions que per cert ja estaven disponibles anteriorment amb la primera generació de webs juntament al correu electrònic.

Les XSV poden anar més enllà i aprofitar tots els avantatges dels que disposa la Web 2.0 i no només perquè aquestes funcionalitats només siguin exclusives de les xarxes socials com Facebook, sinó per la seva popularització. És aquí on resideix el veritable valor afegit de les XSV i especialment de Facebook, en el seu entorn de treball, el qual en un període de temps molt reduït s'ha convertit en un espai atractiu i conegut per a una important part de la població i sense cap mena de dubte pels nadius digitals, el nostre alumnat. Per aquesta raó els docents tenim a la nostre disposició una sèrie d'eines informàtiques de gestió que ens poden ajudar a crear materials digitals interactius molt atractius per l'alumnat.

Legalitat

Malgrat l'existència d'estudis que tracten sobre els beneficis de les XSV en preadolescents, el de Barbie H. Clarke n'és un clar exemple, no podem deixar de banda la legislació vigent, que estableix l'edat mínima perquè els menors puguin compartir informació mitjançant aquest tipus de serveis en 14 anys.

Exemples de les funcionalitats de Facebook a l'entorn educatiu

Encara no són molts els professionals de l'educació que es decanten per incloure a les xarxes socials dins de les seves programacions didàctiques. Les XSV i especialment Facebook són una oportunitat excepcional que permeten als docents i alumnat disposar d'un espai comú d'interacció on realitzar activitats educatives en un àmbit proper i atractiu per a l'alumnat.

Unitats didàctiques amb Facebook

Facebook pot servir per trobar vells amics, xafardejar, o saber els plans del cap de setmana, però alhora també pot ser una increïble eina d'aprenentatge. A continuació mostrarem una sèrie de funcionalitats per a dissenyar unitats didàctiques amb Facebook.

Pàgines de Facebook

Una de les preocupacions principals dels docents alhora de fer servir una xarxa social com a plataforma d'aprenentatge és la possibilitat de que els alumnes puguin accedir a la seva informació privada.

Això és el que succeeix quan una persona es fa amiga de l'altre en Facebook, l'accés a la informació es recíproc i un pot accedir a la informació de l'altre i al contrari.

Doncs bé amb la nova configuració de les pàgines de Facebook no es necessari que els membres siguin amics, el que soluciona l'accés dels estudiants a informació privada i al contrari.

Ús de les pàgines a l'àmbit educatiu

A continuació es mostraran unes idees de com es poden utilitzar les pàgines en Facebook com a complement educatiu.

-
- Publicació d'informació relacionada amb treballs o projectes; dates de venciment i informació actualitzada.

- Els esdeveniments de Facebook recorden als estudiants les dates de venciment i les pròximes proves

- Preguntes per iniciar i fomentar els debats estudiantils

- Les converses per continuar les iniciades a l'aula

- Promoure l'aprenentatge col·laboratiu proposant exercicis d'execució conjunta

- Plantejament d'enquestes i opinions

- Permetre als estudiants crear els seus propis debats

- Utilitzar la funcionalitat de les apunts *Notes* per publicar informació addicional, rúbriques o enllaços a materials complementaris que els estudiants pugin utilitzar per completar les seves tasques
-

Aplicacions de Facebook que es poden utilitzar amb objectius acadèmics

Els estudiants es senten còmodes amb Facebook, la majoria d'ells ja són usuaris de la xarxa, de manera que la seva utilització com eina docent proporciona una manera còmoda perquè els estudiants hi participin.

Aquestes funcionalitats que es mostren a continuació no són només exclusives de Facebook, són pròpies de la tecnologia Web 2.0 i pot ser utilitzada per a qualsevol fabricant. Hem fet servir la plataforma Facebook per la seva popularitat, usabilitat i com exemple de xarxa social 2.0.

-
- Enquestes: La funció d'enquestes pot ser utilitzada com a eina d'ensenyament interactiva, la qual ens donarà un *feedback* sobre els continguts.
-
- Competència en llengua estrangera: Els estudiants que aprenen un idioma poden contactar amb nadius a través de grups específics per aquesta missió.
- Pluja d'idees: Els estudiants poden afegir les seves aportacions al tema plantejat, i cadascú ho pot fer al seu ritme, pel que les XSV ens poden ajudar a tractar la diversitat.
-

Consells per docents

-
- Fer servir una pàgina per a cada grup i configurar-la amb els continguts i preferències de cada classe. Les pàgines són la solució òptima i perfecta pels problemes de privacitat que s'esdevenien de l'ús de les xarxes socials a l'àmbit educatiu. No hi ha una reciprocitat a l'accés de la informació com succeeix amb els comptes personals, per tant no hi perill de barrejar àmbits, principal preocupació de docents i alumnat fins ara.
-
- S'ha de tenir la mateixa actitud amb l'alumnat, en modo *online* com *offline*. El fet de fer servir una nou escenari d'ensenyament ho ha de canviar l'actitud del docent.
- Utilitzar les pàgines de forma positiva, reconeixent als participants les seves aportacions amb comentaris reconfortants, com la funció m'agrada, i general creant un bon ambient a la pàgina, s'ha d'actuar com un dinamitzador.
-
- Mantingueu-vos actius amb la publicació de missatges, utilitzar el major nombre d'aplicacions i recursos com sigui possible, i interactuar amb l'alumnat perquè es sentin motivats.
-

6. Conclusions finals del treball

Com a resultat final d'aquesta investigació sobre les xarxes socials i la seva relació amb els adolescents hem tret les següents conclusions:

En primer lloc i tenint en consideració els resultats obtinguts de tots els estudis analitzats durant aquest treball concloem que els riscos que es deriven de l'ús de les xarxes socials, tant de tipus legal com de tipus social, són mínims, sempre que es tingui en consideració unes pautes de comportament mínimes i es realitzi una senzilla configuració de la privacitat.

Per tant la conclusió principal d'aquest treball és que són molt més els benèfics que els adolescents i els centres docents poden treure de l'ús de les xarxes socials, tant a l'àmbit privat com a l'àmbit educatiu, que els possibles perjudicis que se'n poden derivar.

Hi poden ser una oportunitat extraordinària per tal d'assolir la competència digital en les seves cinc dimensions utilitzant un sistema informàtic altament popular entre l'alumnat. El professorat de qualsevol especialitat es pot mantenir al marge o bé les pot utilitzar per crear i organitzar unitats didàctiques amb l'aplicació informàtica més popular pel seu alumnat.

Estem vivint una era amb una marcada connotació tecnològica, les noves tecnologies no són mai més noves, són les nostres tecnologies del dia a dia. Ens desenvolupen social, emocional i laboralment en dues dimensions, la coneguda dimensió analògica i la dimensió virtual. Ja no es tracta de ciència ficció, sinó d'una realitat quotidiana amb la qual hem d'aprendre a conviure.

Com qualsevol canvi de paradigma es necessita un procés d'adaptació i assimilació a la nova realitat. Durant aquesta fase de mutació són els més petits els que queden més exposats a qualsevol risc que es pugui donar. És veritat que, per norma general, compten amb unes habilitats tecnològiques innates i amb un assoliment extraordinari de la competència digital, però d'altra banda disposen d'una experiència molt reduïda sobre les relacions socials i la gestió de les emocions.

Però les xarxes socials virtuals no són només un esplèndid sistema d'informació que ha calat profundament entre la població juvenil; va més enllà i ha modificat la forma de relacionar-se i comunicar-se de la població d'àmbit mundial. Mai abans havia estat tan fàcil crear i difondre informació i fer-la accessible a tota la població mundial amb accés a Internet.

Aquesta revolució tecnològica, informativa i social, disposa d'unes possibilitats extraordinàries, estem vivint la democratització de la informació, per primera vegada a la història podem accedir a la informació real i pura, sense cap tipus de manipulació intencionada.

D'altra banda, aquesta difusió mundial, de magnituds tan grans, també ens apropa a la part més fosca de la societat, és aquí on els educadors i els pares i mares han d'aprendre a saber assessorar els nens i nenes sobre els possibles riscos que comporta l'ús de les xarxes socials. A diferència del passat, aquesta vegada estem sols, ja no serveixen els vells consells que ens han donat avis i pares, hem de ser nosaltres mateixos els que de manera autodidacta aprenguem el funcionament dels nous sistemes d'informació, només amb formació i educació podrem garantir que els més joves gaudeixin de la seva condició d'adolescents i l'experimentin d'una forma sana i harmoniosa.

Aquest estudi ha volgut servir de reflexió i guia de com les xarxes socials virtuals d'Internet poden ser unes eines de comunicació, educació i lleure esplèndides, si se'n fa un ús adient, fent una bona gestió de les funcionalitats de configuració de la privacitat i, alhora, gestionant també correctament les emocions personals.

7. Bibliografia

Associació per a la investigació de mitjans de comunicació [en línia]: *Audiència d'Internet Febrer – Març 2011* [Consulta: 14 juny 2011]. Disponible a: <http://www.aimc.es/spip.php?action=acceder_documento&arg=1576&cle=b66ba5543e2d4d54af34d449a0b7eca8&file=pdf%2Finternet111.pdf>

Eusko Jaurlaritza, Govern Basc. Kontsumo Gelak. [en línia]: *Usos que hace la población adolescente de las redes sociales. Seguridad en la red. Redes sociales*. [Consulta: 14 juny 2011]. Disponible a: <http://www.euskadi.net/r33-2288/es/contenidos/noticia/2011_02_26_uno_de_cada_cuatro_/es_5117/adjuntos/informe_sondeo_redes_sociales_es.pdf>

Melissa de Zwart, David Lindsay, Michael Henderson, Michael Phillips [en línia]: *Teenagers, Legal Risks and Social Networking Sites*. [Consulta: 14 juny 2011]. Disponible a: <http://newmediaresearch.educ.monash.edu.au/moodle/pluginfile.php/2117/mod_label/intro/SNSandRisks_REPORT.pdf> Fig1 i Fig 2.

Barbie H. Clarke [en línia]: *Early Adolescents' Use of Social Networking Sites to Maintain Friendship and Explore Identity: Implications for Policy* [Consulta: 14 juny 2011]. Disponible a: <<http://www.psocommons.org/policyandinternet/vol1/iss1/art3>>

Federal Communications Commission (FCC). [en línia]: *In the Matter of Empowering Parents and Protecting Children in an Evolving Media Landscape, Notice of Inquiry*. [Consulta: 14 juny 2011]. Disponible a: <<http://www.fcc.gov/document/empowering-parents-and-protecting-children-evolving-media-landscape-0>>

Australian Communications and Media Authority (ACMA). [en línia]: *Click and connect: Young Australians' use of online social media*. [Consulta: 14 juny 2011]. Disponible a: <http://www.acma.gov.au/webwr/aba/about/recruitment/click_and_connect-02_quantitative_report.pdf>

International Association of Privacy Professionals (IAPP). [en línia]: *Social Networking, Privacy Policies and Security Risks: How to protect your personal information online* [Consulta: 14 juny 2011]. Disponible a: <<http://dataprivacyday2010.org/wp-content/uploads/2009/07/Teen-Privacy-Online-Script-10.pdf>>

GARCÍA JIMÉNEZ, Antonio. *Comunicación i comportamiento en el ciberespacio*, Barcelona: Icaria, 2010.

TURKLE, S. *Life on Screen: Identity in the age of the Internet* New York: Simon and Schuster, 1995

CUNNINGHAM, H. *The Invention of Childhood*. London: BBC Books, BBC Worldwide Ltd, 2006.

KROGER, J. *Identity in adolescence: the balance between self and other* London: Routledge, 1996.